

№ 18 (419)
Май 2012 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

Выданні: даследаванні пра беларускія рэгіёны – **стар. 3**

З гісторыі ўстановы: Маладзечанскі дзяржаўны прафесійна-тэхнічны каледж – **стар. 5**

Нацыянальны брэнд: «Полацкі сшытак» – **стар. 7**

18 мая –
Міжнародны дзень
музейў

Музей імя Тэадора Нарбута ў сярэдняй школе в. Нача Воранаўскага раёна

На тым тыдні...

✓ **7 мая** Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа зладзіў літаратурны вечар пад назвай «**Душою і сэрцам мы з вамі героі**», прысвечаны Дню Вялікай Перамогі.

Урачыстая імпрэза адзначаная працягам грамадскай акцыі «Мы чытаем Коласа», да ўдзелу ў якой былі запрошаныя беларускі пісьменнік, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны Аляксандр Савіцкі, малодшы сын Якуба Коласа Міхаіл Міцкевіч, а таксама галоўны рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура» Віктар Шніп. Госці прачыталі вершы Коласа ваеннага часу, падзяліліся сваімі развагамі пра памятную дату.

✓ **11 мая** ў межах Года кнігі і ў падтрымку рэспубліканскай акцыі «Белорусскую книгу в регионы» Нацыянальная бібліятэка Беларусі перадала сельскай бібліятэцы аграгарадка Дворышча Дзяржынскага раёна больш за 300 выданняў.

Усяго ў 2012 годзе НББ плануе перадаць 100 тысячаў выданняў у больш чым 200 публічных, універсітэцкіх, школьных і іншых спецыяльных бібліятэк.

✓ **12 мая** ў Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту быў адзначаны **Міжнародны дзень сям'яў**. Гэтае свята ўстаноўленае Генеральнай Асамблеяй ААН у 1993 годзе, паўсюдна яго святкуюць 15 мая. Мэта свята – звярнуць увагу грамадскасці на шматлікія праблемы сям'і. Паводле меркавання Генеральнага сакратара ААН, калі парушаюцца правы адной сям'і, пад пагрозой падпадае адзінства ўсяго чалавецтва.

У музеі наведнікі змаглі адпачыць на прыродзе, на свежым паветры сярод помнікаў народнай архітэктуры. У наш час сям'я – важнейшы асяродак для захавання і перадачы з пакалення ў пакаленне культурных каштоўнасцяў, нацыянальных традыцыяў, яна духоўна і матэрыяльна падтрымлівае дзяцей, людзей старэйшага ўзросту і інвалідаў. Правядзенне Міжнароднага дня сям'і служыць павышэнню статусу сям'і і садзейнічае лепшаму разуменню яе галоўных праблемаў і патрабаванняў.

Каб разам
дайсі да Беларусі

Падпісачца на нашу газету
можна з любога месяца

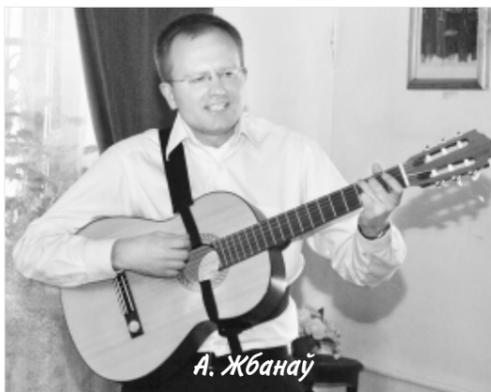
«Хай радасць з вачэй нашых блісне...»

Хай радасць
з вачэй нашых блісне
І ўвечыцца
лаўрамі голаў!
Далонь даланю
моцна сцісне.
Зноў разам мы!
Тут наша кола.
А. Міцкевіч

27 красавіка споўнілася 78 гадоў з дня нараджэння вядомага беларускага гісторыка, культуролага, доктара філасофскіх навук, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Уладзіміра Конана, які летась пайшоў з жыцця. З нагоды дня нараджэння ў Навагрудку адбылася цікавая імпрэза, дзе выконваліся песні філаматаў і філарэтаў, якія так любіў Уладзімір Міхайлавіч.

Таварыствы філаматаў і філарэтаў узніклі ў пачатку XIX стагоддзя і ставілі першапачаткова культурна-асветніцкія мэты. Таксама яны імкнуліся да скасавання прыгону, звяржэння самадзяржаўя, аднаўлення Рэчы Паспалітай, прапагандавалі ідэю роўнасці людзей. Сярод вядомых прыхільнікаў таварыстваў можна назваць Адама Міцкевіча, Яна Чачота, Тамаша Зана і іншых. Творчасць філаматаў і філарэтаў выклікае вялікую цікавасць і сёння.

Мінскімі аматарамі мастацтва быў здзейснены праект «Хай радасць з вачэй нашых блісне...». Песні філаматаў і філарэтаў, музычным кіраўніком якога выступіла Алена Прохарава. Як адзначыў выканаўца песень, вядомы беларускі бард і паэт Аляксей Жбанаў, «праект мае на мэце наблізіць выбітныя імёны філамацкага кола да сучаснага глядача і слухача, абудзіць цікавасць моладзі да жыцця і творчасці сваіх аднагодкаў, аддзеленых двухсотгадовай часовай дыстанцыяй, і павялікім рахунку – скасаваць гэтую дыстанцыю, зрабіць памкненні, думкі і пачуцці беларускай духоўнай эліты пачатку XIX стагоддзя складовай часткай сучаснага інтэлектуальнага і культурнага дыскурсу Беларусі». І сапраўды, тая, каму пашчасціла пабываць на мерапрыемстве, пачулі, як гучалі студэнцкія песні 200 гадоў таму. Асабліва гэта цікава моладзі, тым больш студэнтам. Неабходна адзначыць, што праект адкрыты для ўсіх ахвочых, таму далучыцца і атрымаць вялікае задавальненне ад спеваў можа кожны.

А. Жбанаў

Немагай у Віленскім архіве. На беларускую мову песні былі перакладзеныя К. Цвіркам, В. Сёмухам, А. Жбанавым.

Невыпадкава, што імпрэза адбылася ў ДOME-музеі Адама Міцкевіча, аднаго з выдатных прадстаўнікоў Таварыства філаматаў.

На мерапрыемства былі запрошаныя знакамітыя беларускія навукоўцы: доктар філасофскіх навук, прафесар Энгельс Дарашэвіч і доктар філагічных навук, прафесар Аляксей Рагуля.

А. Рагуля адзначыў: «Наваградчына спараджае геніяў, адзін з іх Уладзімір Конан. У яго было непрыкметнае жыццё; яго творчасць – рэабілітацыя гісторыі беларускага народа. Ён адзін з тых, хто стварыў шлях беларускай народнай культуры».

Павел САПОЦЬКА,
адказны сакратар
Дабрачыннага фонду
«Спадчына М.К. Агінскага»
Фота аўтара

А. Рагуля

Ралля іх жыцця

Кожны край, кожная мясціна Беларусі маюць адметную прыгажосць, звычаі, традыцыі, жыхары спяваюць песні на роднай мове, танчаць народныя танцы са сваім імпэтам і любоўю. На Каляды гурты не прамінаюць ніводнай хаты і, калі стукваюць ушыбу, пытаюць – ці вольна спяваць, ці не. Гучаць усю ноч калядныя песні і вясёлыя танцы на вуліцах вёсак. А вось на Купалле вясцоўцы зносяць старыя рэчы на адно вогнішча ды карагоды водзяць каля возера.

Вёска Рамель Столінскага раёна мае сваю раллю, дзе святасцю лічыцца павага да продкаў і з пакалення ў пакаленне перадаецца любоў да мастацтва. Трыццаць гадоў таму па запрашэнні калгаса мне давалося стварыць тут танцавальны гурт. У вёску мяне вазілі машынай з Турава. Праца была цяжкая: ішла з потам і вялікім жаданнем несці людзям радасць. Міналі гады, і Міністэрства культуры прысвоіла рамельскім танцорам званне «Народны ансамбль танца «Ніва»». Цяпер з тых навучэнцаў мясцовай школы Міхась Сечан стаў выкладчыкам Пінскага каледжа мастацтваў, Вольга Апановіч – дырэктарам Рамельскага Дома культуры, а Вольга Крэпец кіруе ансамблем «Граніт» у Мікашэві-

чах. Васіль Сядляр з жонкай Эленай прывучылі сыноў да прыгожага народнага мастацтва: Павел і Станіслаў вырабляюць конікаў на Каляды, жывучы ў Давыд-Гарадку, дзе свята «Конікі» праходзіць прыгожым карнавалам.

«Рамельскія задавакі» ў выкананні «Нівы»

Многія, хто пачыналі ў ансамблі «Ніва», сталі работнікамі культуры. Ды і сёння ніводнае свята раёна не праходзіць без гэтага калектыву. «Ніва» мае ўзнагароды вобласці, раёна і мясцовага СВК «Палеская Ніва». Хочацца падзякаваць яго дырэктару Мікалаю Іванавічу Ажогу, які дапамагае таленавітым дзецям сваіх супрацоўнікаў, і мясцоваму сельскаму Савету, які аказвае падтрымку мясцовым артыстам.

Трэба адзначыць вялікую ўвагу і падтрымку, што аказваюць Столінскі райвыканкам і аддзел культуры, якія спрыяюць ансамблю на працягу 30 гадоў. Сёння гэтым калектывам

кіруе Васіль Паўлавіч Ільінскі – чалавек, улюбёны ў мастацтва харэаграфіі, які зрабіў шмат новых пастацовак танцаў, харэаграфічных кампазіцыяў. З жонкай Алай Здзіславаўнай, мастацкім кіраўніком, яны вядуць калектыв да новых вяршынь самадзейнага мастацтва.

Мне, як заснавальніку гурта, хочацца выказаць падзяку

ўсім, хто стаяў у пачатку стварэння і перадаў свае майстэрства і любоў цяперашняму пакаленню. Моцнага здароўя ўсім!

Любіце мастацтва, любіце родны край, радуйце людзей і Беларусь!

Мікола КОТАЎ,
заснавальнік Народнага ансамбля танца «Ніва»

«Краязнаўчая газета» таксама віншуе ансамбль «Ніва», зычыць усім далучаным да яго моцнага здароўя і поспехаў у высакароднай справе папулярнасці і захавання спадчыны нашага народа. Выканкам «Беларускага фонду культуры» з нагоды 30-годдзя ўзнагародзіў калектыв і ягоных кіраўнікоў Ганаровай граматай БФК. Шчыруйце, сябры, і надалей!

Прыборкі ў Дудзічах

Дудуткі вядомыя на сёння ў Беларусі найперш як музей і забаўляльны комплекс народных рамёстваў і пляцоўка для самых розных святочных мерапрыемстваў.

Аднак мала хто ведае, што яшчэ 100 гадоў таму гэты мясціны асацыяваліся ў жыхароў Міншчыны з магутным шляхецкім родам Ельскіх, якія менавіта ў Дудзічах (летніцы «Дудутках») мелі сваю сямейную рэзідэнцыю.

На сёння аб тых часах мала што нагадвае. Ад спадчыны

раўпарадкаваны парк і крыніца ў ім. У 1999 г. намаганямі і падкіраўніцтвам прафесара Анатоля Федарука былі расчышчаныя і прыведзеныя ў добры выгляд могількі Ельскіх.

Менавіта тады было высветлена, што на гарадзішчы пахаваныя 7 прадстаўнікоў Ельскіх: Караль Ельскі (1789–1857) – доктар медыцыны, музыка, кампазітар; Людвіка Стэнберг (1808–1881) – жонка Караля; Станіслава Ельскага (1828–1860) –

магіллі захаваныя ў досыць добрым стане.

Аднак за апошнія 10 гадоў могількі зноў прыйшлі ў запустенне. Таму сёлета 9 мая Грамадскае аб'яднанне «Беларускі камітэт ІКАМОС» сумесна з краязнаўчым клубам «Камяніца» мінскага Палаца дзяцей і моладзі пры падтрымцы музейнага комплексу «Дудуткі» правялі валанцёрскія прыборкі на радавым пахаванні Ельскіх у вёсцы Дудзічы Пухавіцкага раёна.

Пад час прыборак могількі былі добраўпарадкаваныя: сабранае смецце, надмагіллі абкошаныя, абкапаныя і пачышчаныя.

Акрамя гэтага былі выяўленыя надмагільныя пахаванні, якія не адносяцца да роду Ельскіх. Усяго іх налічылі каля 20. Яны размяшчаюцца на схіле гары з паўночнага боку. Некаторыя надмагільныя камяні перакуленыя і ляжаць «тварам» уніз. У будучым плануецца перапіс і ўпарадкаванне гэтых надмагілляў.

Пахаванне ў Дудзічах – рэдкі прыклад шляхецкага радавога пахавання, якое дайшло на нашых дзён. Да таго ж, гэта ці не апошняя матэрыяльная ўзгадка пра гэты славетны род.

Дзякуем валанцёрам за плённую працу і дырэкцыі музея «Дудуткі» за дапамогу.

Цімох АКУДОВІЧ,
сябра ГА «Беларускі камітэт ІКАМОС»

Ельскіх захаваліся толькі фундаменты некаторых пабудоваў, рэшткі парку на беразе Пцічы, а таксама радавое пахаванне Ельскіх на высокай гары каля вёскі Дудзічы. Дарэчы, гэтая гара – гарадзішча ранняга жалезнага веку, помнік археалогіі.

У 1990-х гг., калі ствараўся музей у Дудзічах, быў доб-

іх дачка, жонка М. Грушавіцкага; Аляксандр Ельскі (1834–1916) – сын Караля, пісьменнік, гісторык, этнограф; Алена Ельскага з Калечынскіх (1838–1901) – жонка Аляксандра; Ізабэла Ельскага (1816–1896) – дачка Людвіка Ельскага і Клацільды з Манюшак; невядомае дзіцячае пахаванне. Усе над-

Слухалі дзеці...

8 мая, пярэдадзень свята Перамогі. Узнёслы настрой лунае ў Ільянскай школе: рыхтуюць кветкі, вянкы да помніка-абеліска, праводзяць рэпетыцыі да канцэрта. А ў музеі «Ільянскія далагляды», стоіўшы дыханне, вучні 8-х класаў слухаюць ветэрана Вялікай Айчыннай вайны Часлава Антонавіча Варслава. 1 мая 2012 года яму споўнілася 89 гадоў. Ён з задавальненнем паказвае на свой фотаздымак, прадстаўлены ў музейным альбоме, дзе зняты перад самаю вайной. Малады, прыгожы. А зараз ён таксама адчувае сябе бадзёра, бо на грудзях ззяюць ордэны, заўтра Дзень Перамогі. Яму зусім не хочацца гаварыць пра тое, што ён інвалід Вялікай Айчыннай вайны, лепш успомніць штосьці прыемнае. Напрыклад, як у Памерані змаглі выйсці «сухімі» з небяспечнай сітуацыі, калі ледзь не трапілі ў рукі фашыстаў.

На пытанне, які перыяд жыццявага шляху найбольш шчаслівы, доўга думаў, а потым адказаў, што быў шчаслівы, што застаўся жыць, меў добрую адукацыю, працаваў у Ільянскім саўгасе-тэхнікуме. Расказаў, што сваёй жонцы Таццяне Ільнічце (выкладала спецыяльныя дысцыпліны ў тэхнікуме) паставіў прыгожы помнік, такі ж падрыхтаваў і для сябе.

Дзеці з павагай глядзелі і слухалі ветэрана, які не баяўся смерці ў час вайны, не баіцца і цяпер.

Дзіма Мікуліч і Ксенія Бажэлка ўручылі Чаславу Антонавічу веснавыя кветкі, а Матвей Шэра – віншавальны адрас з пажаданнямі жыць доўга і шчасліва.

Роза ШЭРАЯ,
кіраўнік народнага музея
«Вілейшчына літаратурная» Ільянскай
сярэдняй школы імя А.А. Грымаца

Над старонкамі кнігі

Імёны і помнікі свіслацкай зямлі

Нядаўна паштальёнка прынесла мне дамоў тры краязнаўчыя кнігі з розных куткоў Беларусі. Ад Міхася Карпечанкі з Бялынічаў атрымаў цудоўны краязнаўчы энцыклапедычны даведнік «Бялыніччына». Барыс Брацук з Маладзечаншчыны даслаў сваю першую краязнаўчую кнігу «Дарагія мае землякі...», куды ўвайшлі артыкулы аўтара пра людзей, якія зрабілі свой унёсак у гісторыю Беларусі. Са Свіслаччыны з аўтографам атрымаў краязнаўчы даведнік ад яго ўкладальніка Мікалая Пакутніка «Імёны і гістарычныя помнікі свіслацкай зямлі». Пра яго і хочацца сказаць пару словаў, тым больш, што свіслацкая зямля непаруўна звязаная з Беласточчынай.

Задумка выдання арыгінальная: пад адну вокладку ўкладальнік сабраў усіх сваіх знакамітых землякоў і тых людзей, лёс якіх быў звязаны са Свіслаччынай. Сюды ўвайшлі і помнікі свіслацкай зямлі. Як паведамляе Мікалай Пакутнік, найбольш шкоды свіслацкай зямлі, яе помнікам, людзям нанеслі войны – са шведамі, рускімі, французамі, немцамі. Але захаваліся архітэктурныя помнікі: цэрквы ў вёсцы Грынявічы, у вёсцы Дабраволя, Міхайлаўскі касцёл у Поразава і іншыя. Царква Іаана ў цэнтры вёскі Дабраволя была пабудаваная ў 1840 годзе з дрэва, трохзрубная, на падмурку, гэта помнік драўлянага дойлідства. А царква Святой Ганны ў вёсцы Харашэвічы з'явілася ажно ў 1790 годзе...

Згадвае Мікалай Пакутнік і пра архітэктурны комплекс XIX–XX стагоддзяў, дзе месцілася Свіслацкая гімназія, заснавана на сродкі графа Вінцэнта Тышкевіча. У галоўным корпусе было 6 лекцыйных залаў, 2 кабінеты, капліца, якая адначасова выкарыстоўвалася і як актавая зала, бібліятэка, 11 пакояў, 2 кухні, 2 каморы. Абшар галоўнага корпуса тарцом да яго былі пабудаваныя 2 флігелі, дзе былі пакоі гімназістаў і кватэры настаўнікаў. У глыбіні пляца насупраць галоўнага корпуса была мураваная стайня і склады... Пасля закрыцця гімназіі ў будынках знаходзілася настаўніцкая семінарыя. Але пад час Другой сусветнай вайны галоўны корпус быў пашкоджаны, потым будынак людзі разабралі на цэглу, а на яго месцы збудавалі раённую бальніцу, пры ўзвядзенні якой быў знішчаны левы флігель. Захаваўся правы флігель, але пасля будаўніцтва бальніцы ён страціў сваё значэнне ў фармаванні архітэктурнага асяроддзя Свіслачы. У 1979 годзе на будынку была ўстаноўленая мемарыяльная шыльда па ўшанаванні знакамітых людзей, якія там працавалі і вучыліся. Наогул, пра Свіслацкую гімназію даўно пара напісаць і выдаць добрую кнігу – кнігу пра настаўнікаў, гімназістаў, пра той час, калі існавала там гэтая навучальная ўстанова. А існавала яна ў Свіслачы з 1804 года да 1865-га. Ды і пра Свіслацкую настаўніцкую семінарыю (1876–1921) таксама варта зрабіць добрую манаграфію. Але хто гэта і калі адужае? Таму свіслацкім краязнаўцам і гісторыкам, шчыра кажучы, працы непачаты край.

У краязнаўчым даведніку Мікалая Пакутніка ёсць згадка пра асобаў, далёка не ўсіх, праўда, якія атрымлівалі першую адукацыю ў свіслацкіх гімназіі і настаўніцкай семінарыі, пра некаторых выкладчыкаў, якія там працавалі. Напрыклад, нямецкі славiст Рудольф Абіхт

(1850–1921) выкладаў у семінарыі беларускую мову ў 1917–1918 гадах. Дарэчы, ён з'яўляецца аўтарам працы «Паказальнік крыніц Супрасльскага рукапісу» (1893–1898). Ці Адольф Белакоз (1826–1895), які таксама вучыўся ў Свіслацкай гімназіі, а ў пачатку 1860-х жывіў у Беластоку, даваў урокі музыкі. Надрукаваў разам з Б. Шварцэ ў Беластоцкай падпольнай друкарні некалькі выданняў, у тым ліку і «Гутарку старога дзеда». Пасля паўстання 1863 года быў высланы ў Сібір. Няпросты лёс быў і Эдуарда Гойліка (1914–1979). Ён вучыўся ў Свіслацкай настаўніцкай семінарыі, ваяваў, працаваў на факультэце педагогікі філіяла Варшаўскага ўніверсітэта ў Беластоку. У семінарыі вучыліся і нашанівец Янук Дарашкевіч (1890–1943) з Меляшкаў, і беларускі вайсцовец і дзельч на эміграцыі Мікола Дзямідаў (1888–1967) з Ломжы і іншыя.

Прозвішчаў згадваецца ў краязнаўчым даведніку няма. Да некаторых тэкстаў далучаныя фотаздымкі. Але ж добра было б, каб партрэтаў надрукавалася як мага больш да кожнага вядомага чалавека свіслацкай зямлі. Няма здымкаў і тых людзей, якія сёння жы-

вуць, працуюць у іншых рэгіёнах Беларусі, хаця родам са Свіслаччыны. Гэта не даравальна, калі ў такім важным і неабходным людзям выданні няма партрэтаў паэтаў Анатоля і Васіля Дэбішаў з Брэста. Ці здымка журналіста і публіцыста Юрася Залоскі, які жыве ў Мінску, вучонага Валерыя Раманоўскага. Лёгка можна было б знайсці здымкі таго ж Янука Дарашкевіча, Кандрата Лейкі, Уладзіміра Міхнюка, Восіпа Кісяля, Юрыя Акудовіча і г.д.

Мае рацыю аўтар кнігі, калі ў прадмове да яе кажа, што «самым вялікім багаццем нашага краю ёсць людзі, якія тут нарадзіліся, вучыліся, працавалі, наведвалі яго. Кожны чалавек, які прыходзіць на гэты свет, мусіць пакінуць пасля сябе след». Гэта так. Але яшчэ вельмі важна, каб пра такога чалавека ведалі людзі, шанавалі яго, памяталі пра яго. І гэта задача мясцовых краязнаўцаў, гісторыкаў, журналістаў. Яны павінны па драбнічках усё сабраць пра іх, занатоўваць, пісаць і выдаваць кнігі, ствараць старонкі ў інтэрнэце. Краязнаўца са Свіслачы Мікалай Пакутнік гэтым займаецца. І першы вынік ягонай працы – даведнік «Імёны і гістарычныя помнікі свіслацкай зямлі». І праца на гэтым не спыніцца, бо пра Свіслаччыну можна пісаць бясконца.

Сяргей ЧЫГРЫН,
г. Слонім

Гаспадар лугу

1 мая ў Тураве адбыўся адзіны ў свеце Фестываль кулікоў. Гэтае ўнікальнае свята падкрэслівае значнасць поймаў лугоў навокал Турава для водна-балотных птушак, што мігруюць і ладзяць там гнёзды. Фестываль арганізаваны грамадскай арганізацыяй «Ахова птушак Бацькаўшчыны» (АПБ), Тураўскім гарадскім выканаўчым камітэтам пры падтрымцы Пасольства Каралеўства Нідэрландаў у Рэспубліцы Польшча і Рэспубліцы Беларусь і пры ўдзеле ІП «Кока-Кола Бэўрыджыз Беларусь».

Фестываль кулікоў праходзіць ужо чацвёрты раз побач з унікальным Тураўскім лугам – адным з галоўных месцаў для гнездавання і спынення пад час міграцыі шэрагу відаў водна-балотных птушак. У час вясенне-асенніх пралётаў тут спыняюцца сотні птушак розных відаў. Менавіта на гэтым лузе знаходзіцца сталае пасяленне занесенага ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь куліка-марадункі, у гонар якога ў Тураве быў устаноўлены адзіны ў свеце помнік.

На адкрыцці фестывалю вітальнае слова ўзялі дырэктар ГА «Ахова птушак Бацькаўшчыны» Віктар Фенчук, Пасол Каралеўства Нідэрландаў у Рэспубліцы Польшча і Рэспубліцы Беларусь Марсель Курперсхук, Гары Купер, прадстаўнік Каралеўскага таварыства аховы птушак (Вялікабрытанія), намеснік

кіраўніка ўпраўлення біялагічнай рэзідэнцыі Мінпрыроды Беларусі Наталля Жаркіна, першы намеснік генеральнага дырэктара ІП «Кока-Кола Бэўрыджыз Беларусь» Андрэй Рашчупкін і прадстаўнікі мясцовых органаў дзяржаўнага кіравання. Пад час фестывалю ўсе ахвочыя прынялі ўдзел у майстар-класах па вырабе птушак з гліны, саломкі, у тэхніцы вітража, жывалісе па тканіне. На пляцоўцы Турава прайшла канцэртная праграма з удзелам вядомай блюзавай групы «Сціў Кармэн Бэнд», лаўрэатаў дзіцячых творчых конкурсаў, фальклорных калектываў Тураўшчыны. У межах фестывалю адбыўся адзіны ў Беларусі конкурс-дэфіле – «Кулічыная мода», дзе былі прадстаўленыя калекцыі, створаныя юнымі дызайнерамі Тураўскага цэнтра дзіцячай творчасці. Таксама ў межах фестывалю прайшлі розныя тэматычныя віктарыны і конкурсы, культурна-спартыўнае свята «Хазяін Туровскага луга» з удзелам 8-і школьных камандаў Тураўшчыны, спартыўныя эстафеты і конкурсы, прысвечаныя мясцовым птушкам.

Фестываль не пакінуў без увагі і вырашэнне сур'ёзных пытанняў: пад час сустрэчы ў Тураўскім гарсавеце быў прадстаўлены праект Плана кіравання Тураўскім лугам, спецыялісты-экалагі абмеркавалі і актуальныя пытанні, што датычацца аховы гэтай унікальнай тэрыторыі.

Паводле інфармацыі арганізатараў

«Чэмпіён эпохі гусінага пяра»

15 мая ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася прэзентацыя выстаўкі «Юзаф Крашэўскі ў люстэрку гісторыі», прымеркаванай да 200-годдзя з дня нараджэння пісьменніка. Выстаўка падрыхтаваная аддзелам рэдкіх кніг і рукапісаў бібліятэкі сумесна з Польскім Інстытутам у Мінску.

Юзаф Ігнацы Крашэўскі (1812–1887) вядомы не толькі як знакаміты аўтар гістарычных раманаў, але і як паэт, драматург, публіцыст, літаратуразнаўца, этнограф, выдавец, музыкант і мастак. У «Кнізе рэкордаў Гінэса» ён адзначаны сярод «самых пладавітых аўтараў» як «чэмпіён эпохі гусінага пяра».

Гістарычная тэматыка шырока прадстаўленая кнігамі з серыі «Powieści historyczne», выдадзенымі ў Варшаве і Кракаве ў 1876–1889 гг., а таксама некаторымі асобнікамі і іншымі прыжыццёвымі выданнямі. Можна было пабачыць і ўзоры паэтычнай і драматычнай творчасці пісьменніка, замалёўкі яго вандровак і падарожжаў.

Міхась Кенька

Фота: Наталі Купрэвіч

Асаблівай увагі заслугоўвае раздзел, прысвечаны перакладам твораў Ю. Крашэўскага на беларускую мову. Упершыню гэта зрабіў Янка Купала (вершы «Дзед і баба», «Ці ты знаеш старонку»). Свой варыянт перакладу верша «Дзед і баба» прапанаваў беларускі літаратуразнаўца і паэт Уладзімір Мархель («Раса нябесаў на зямлі тутэйшай», 1998). Празаічныя творы пісьменніка перакладалі Пётр Бітэль («Хата за вёскай», 1989), Васіль Сёмуха («Апошнія хвіліны князя ваяводы»), Леў Казлоў («Кароль у Нясвіжы», 2009). Літаратуразнавец Міхась Кенька зрабіў пераклад цыкла гістарычных апавесцяў – «Маці каралёў», «Кароль у Нясвіжы» і інш., што выйшлі ў 2-х кнігах у серыі «Скарбы сусветнай літаратуры» ў 2007 і 2009 гг.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Віктарына

Песнярам роднага слова прысвячаецца

З 1898 па 1902 гг. Якуб Колас вучыцца ў «мужыцкім універсітэце» – настаўніцкай семінарыі, дзе актыўна займаецца літаратурнай дзейнасцю: піша вершы на рускай і беларускай мовах, спрабуе сябе ў прозе. Менавіта ў сценах семінарыі пясняр напісаў сваю першую аповесць-нарыс этнаграфічнага кшталту. Дзе знаходзілася семінарыя? Ці захаваўся яе будынак да нашага часу? Як называлася аповесць-нарыс?

Чакаем вашыя адказы да 29 мая ўключна. Да ведама чытачоў: у віктарыну можна ўключыцца з адказу на любое пытанне, бо ўвага будзе звяртацца на дакладнасць адказу і, па магчымасці, яго разгорнутасць.

Мы былі глыбока ўсхваляваны, калі ў суправаджэнні выдатнага паэта Пімена Панчанкі хадзілі па Хатыні, калі бачылі гераічную крэпасць Брэст. У музеях Янкі Купалы і Якуба Коласа мы з захваленнем пераконваліся, наколькі глыбокія карэнні звязваюць іх творчасць з жыццём беларусаў. Мы прывезлі на Радзіму кнігі, якія сведчаць аб росце Беларусі, яе народа, яе літаратуры.

...Я ўпэўнены, што выбраная некалькі дзясяткаў беларускіх паэтаў дасць чытачу магчымасць даволі глыбока зазірнуць у душу народа Купалы і Коласа, бо паэзія з'яўляецца адной з найважнейшых і найбольш характэрных рыс існасці любога народа. З даўніх часоў у незлічоных гістарычных паваротах, у барацьбе за незалежнасць беларусы захавалі сваю мову, свае духоўныя скарбы. Традыцыі фальклору, дух творчасці Купалы і Коласа вельмі адчувальна прасочваюцца ў сучаснай беларускай літаратуры.

Ян СУДРАБКАЛН, народны паэт Латвіі

«Па слядах Купалы і Коласа» прайшоў Сяргей Чыгрын

А хто там ідзе?
А хто там ідзе?..
Беларусы ідуць
да Беларусі, –
напісаў Сяргей Чыгрын у вершы-эпіграфе да артыкула «Янка Купала на слонімскай сцэне» ў сваёй новай кнізе «Па слядах Купалы і Коласа» (Мінск, 2012).

Шлях да Беларусі праз жыццёвыя і творчыя шляхі класікаў нашай літаратуры – такі, падаецца, асноўны пасыл аўтара зборніка літаратурна-краязнаўчых артыкулаў і вершаў «Па слядах Купалы і Коласа».

17 артыкулаў і 11 вершаў склалі новую кнігу Сяргея Чыгрына. Як пазначана ў анатацыі да выдання, яны «прывядуць чытача на Слонімшчыну, Беласточчыну, у Варшаву, у Казань да тых людзей, якія з Купалам і Коласам сябравалі, пісалі пра іх творчасць».

Пачынаецца кніга з артыкула «Каля вытокаў», які расказвае пра вёску Вялікая Кракотка на Слонімшчыне, дзе ўпершыню ў Беларусі была створаная бібліятэка імя Янкі Купалы. Бібліятэка праіснавала 80 гадоў і закрылася ў 2008-м, пасля святкавання паважнага юбілею. Гісторыя Кракоцкай бібліятэкі – гэта гісторыя нашага роднага краю і Беларусі агулам у мініяцюры, падумалася пасля прачытання гэтага артыкула.

Наступны артыкул – «Янка Купала на слонімскай сцэне» – расказвае пра гісторыю тэатральных паставак п'есаў Купалы «Прымакі», «Паўлінка», «Раскіданае гняздо», «На папасе», «Сон на кургане» на слонімскай зямлі. Такая атрымалася своеасаблівая гісторыя тэатральнага мастацтва Слонімшчыны ХХ і пачатку ХХІ стагоддзяў у адным артыкуле.

Якім чынам і праз якіх людзей нашая зямля звязаная з імем Якуба Коласа, чытачы даведваюцца ў артыкуле «Якуб Колас і Слонімшчына».

Нельга тут спыніцца на кожным з 17 артыкулаў падрабязна. Варта зазначыць толькі, што шляхі песняроў аўтар выводзіць далёка за межы Слонімшчыны, ды якраз іх прывязка ў кнізе да нашай роднай зямлі робіць класікаў беларускай літаратуры бліжэйшымі і цікавейшымі мясцовым чытачам.

Іду тваім следам, Янка Купала,
Але хто толькі туды не ступаў –
Ён шырокі і слізкі,
Іду і... падаю,
Але іду, –
напісаў у адным з вершаў гэтай кнігі Сяргей Чыгрын.

Чамусьці верыцца, што пакуль па слядах народных песняроў будуць ступаць даследчыкі і паэты – шлях беларусаў на гэтай зямлі не скончыцца.

Прэзентацыя кнігі Сяргея Чыгрына «Па слядах Купалы і Коласа» ўжо адбылася ў Астрынскай сярэдняй школе імя Алаізы Пашкевіч (Цёткі) Шчучынскага раёна і была прымеркаваная да Купалаўскіх чытанняў, прысвечаных 130-годдзю класікаў беларускай літаратуры. Гэтыя чытанні арганізаваў Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы, у іх прынялі ўдзел навукоўцы з усёй Беларусі.

Пад час прэзентацыі кнігі пра Сяргея Чыгрына і яго творчасць цікава распавядалі прафесары Аляксей Пяткевіч, Ігар Жук, пісьменнікі Пятро Васючэнка, Алена Руцкая, Ала Петрушкевіч і іншыя.

Мікола КАНАНОВІЧ

«Радасць, што сонца заззяла...»

Анатолію Галушку з вёскі Магіліцы Івацэвіцкага раёна было 17. За спінай школа, экзамены выпускныя і ўступныя. Светлая мара наперадзе. Была побач родная і такая знаёмая рака Шчара. Нырнуў там, дзе ныраў сотні разоў.

...Траўма пазваночніка аказалася такой, што дактары потым развялі рукамі: ён павінен быў памёрці. Але выжыў і дае парады на жыццё здаровым фізічна, але слабым духам людзям.

Каб цёмныя думкі не адолелі яго, Анатоль кінуўся чытаць. Кнігі з бібліятэкі яму прыносілі сумкамі. З цягам часу здавалася, што ён прачытаў усё, што напісана.

Анатоль Галушка шмат займаўся, змог разварушыць неслухмяныя рукі, але кісці рукі і ног заставаліся нерухомымі. Вярнуцца да былога жыцця не атрымлівася.

Анатолію зараз 47 гадоў, гэта пасівелы мужчына, эрудзіраваны, цікавы суразмоўца, мастак і паэт. З такім чалавекам лёгка размаўляць на ўсялякія тэмы. Забываеш, што перад табой інвалід, бачыш светлы твар і неабмякшыя вочы. Рукі Анатоля, амаль без мышцаў, скручаныя ў паралічы пальцы вяртаюць да рэчаіснасці. Анатоль малое з пэндзлем у зубах. Першы малюнак быў выкананы звычайным алюшкам на аркушыку паперы. Сёння на сценах хаты тыя першыя малюнкі Анатоля як пазнака яго новага шляху.

На ўсіх карцінах Анатоль малюе родныя мясціны. Кожная карціна – гэта плённая праца. Карціны і вершы ў Анатоля Галушкі адзінае цэлае, калі ён піша карціну пра родную рачулку ці зімовы лес, то з'яўляюцца і адпаведныя радкі.

Адзін прафесійны мастак, нічога не ведаючы пра Анатоля, глядзячы на яго карціну, сказаў: «Сеунуты цэнтр кампазіцыі. Такое адчуванне, што яе пісалі лежачы». Не проста лежачы, адну частку карціны Анатоль піша дагары нагамі, інакш не дацягнуцца.

Анатоль Галушка з'яўляецца сябрам вядомай у свеце арганізацыі – Міжнароднага саюза мастакоў-інвалідаў.

Мінулы год для Анатоля Галушкі быў знакавы: у верасні часопіс «Малодосць» прысвяціў яго твор-

часці цэлы нумар, а потым адбылася выстаўка яго карцінаў у Мінску. Зараз на рахунку мастака больш за 400 працаў.

Анатоль піша карціны – і чакае лета, якое дасць магчымасць зноў пабыць на берагах роднай Шчары. Ён будзе ўбіраць сэрцам прыгожасць роднага куточка, каб потым шчодро дзяліцца ёю з усімі.

Часта мы маем у жыцці вельмі многа, а нам здаецца, што нас незаслужана пакрыўдзілі, абышлі і абдзялілі... Анатоль кажа людзям: «Вы можаце назіраць цудоўныя пейзажы, ваш позірк не абмяжоўваецца пакоем». Гледзячы на карціны Анатоля Галушкі, разумеш, што толькі духоўна багаты чалавек можа маляваць такія пейзажы. Мабыць, невыпадкава Бог адарыў Берасцейшчыну мастакамі слова, фарбы і гуку – трэба людзям многае перадаць. Адным з такіх знакамітасцяў з'яўляецца Напалеон Орда, на шматлікіх малюнках ён адлюстроўваў непаўторную жывапісную панараму Беларусі з яе прыгожымі архітэктурнымі і ландшафтнымі краявідамі. І хочацца сказаць, што Берасцейшчына мае гонар бачыць «нашчадка Напалеона Орды». Вядома ж, талент вялікіх людзей не знікае, а вяртаецца праз пэўны час, каб напаўняць нашыя душы цяплом.

Вольга ДАЙЛІД,
настаўніца СШ № 1, г. Івацэвічы

А. Галушка з маці Лідзіяй Іванавіч

Анатоль Галушка

Лёс

На лёс крыўдаваць не варта,
Час па месцах усё раскладзе.
Будзе месца для смеху і жартаў,
Будзе месца нястачы-бядзе.
Не бывае, каб мякка і гладка,
Як па масле не будзе заўжды.
Сёння, з пылу і жару аладка –
Зайтра шклянка сырое вады.
Сёння песні і скокі да ранку,
Ад гармоніка хата гудзе,
А назаўтра пастукае ў брамку
І з касою «яна» прыдзе.
Каму шчасціць – каму нядоля,
Каму кропля – каму цераз край.
Каго кліча пагоня і воля,
А каму – і балота рай.
Каму колькі не дай – а ўсё мала.
І ўсё ёсць, ды не ў радасць даўно.
Нехта ж рады, што сонца заззяла
І вада з ручая – што віно.
Кожны сам сваю торыць дарогу.
Не кажыце, што лёс не змяняе.
Маем выбар. І дзякаваць Богу
За вялікую радасць – жыць.

3 гісторыі навучальнай установы

Не проста былое ПТВ

Больш за 25 гадоў я працую ў адной з буйнейшых устаноў адукацыі Мінскай вобласці – у Маладзечанскім дзяржаўным прафесійна-тэхнічным каледжы.

У лютым 2013 года нашай навучальнай установе спаўняецца 55 гадоў. Да гэтай даты думаем прымеркаваць адкрыццё музея гісторыі каледжа.

Ён мне хочацца пагартаць старонкі нашай гісторыі, раскажаць пра некаторыя цікавыя каштоўнасці будучага музея. З задавальненнем і гордасцю разглядаю сотні фотаздымкаў. Сярод іх – здымкі, якія смела можна аднесці да рарытэтных. Дарэчы, вялікую калекцыю здымкаў і дакументаў сабралі і падаравалі музею майстар вытворчага навучання Васіль Васільевіч Іванчанка, былы дырэктар ПТВ № 87 прыборабудавання Сяргей Раманавіч Аноп, былы дырэктар ПТВ № 21 Міхаіл Раманавіч Шніп, выхавацель інтэрната Лілія Яўгенаўна Будо.

Вось фотаздымак знакамітага дыктара Усеаюзнага радыё Левітана, які наведаў ПТВ № 21 у 1970-я гады. А тут фота выкладчыкаў ПТВ № 87 прыборабудавання з народным акцёрам СССР Данатасам Баніёнісам. Сустрэчы з вядомымі людзьмі былі і застаюцца традыцыяй навучальных устаноў. Гартаю далей альбомы. У адным з іх – аўтограф прапраўнука А.С. Пушкіна Грыгорыя Пушкіна, у іншым – фота

навучэнцаў пад час паездкі на Пскоўшчыну, у Пушкінскія Горы. На адным з фотаздымкаў – дзяўчаты з вядомай актрысай і рэжысёрам Наталляй Бандарчук.

А вось фота 1972 года, зробленае ў Вялікім Крамлёўскім Палацы пад час Усеаюзнай нарады работнікаў сістэмы прафтэхадукцыі, дзе прысутнічалі педагогі з усяго СССР, майстры вытворчага навучання, выхавацелі, многія вядомыя вучоныя, госці з Венгрыі, ГДР, Польшчы, Чэхаславакіі, Кубы, В'етнама, Манголіі. У ліку выступоўцаў была і завуч ПТВ № 21 Ганна Іосіфаўна Цокалава. Яна і падаравала музею каштоўны здымак.

Дырэктарам ПТВ № 21 з 1961-га па 1981 год працаваў Аляксандр Нікіфаравіч Джураў. У ліку ўзнагародаў гэтага чалавека ордэн Леніна, 2 ордэны Працоўнага Чырвонага Сцяга, 15 медалёў. Сярод экспанатаў музея ёсць яго успаміны, асабістыя рэчы, фотаздымкі, альбомы і іншае. Цікавы дакумент: 7 лютага 1973 года А.Н. Джураву савецкі камітэт ветэранаў вайны выказаў удзячнасць

за актыўны ўдзел у ваенна-патрыятычным выхаванні маладога пакалення. Падзяку падпісаў старшыня камітэта генерал арміі Батаў і адказны сакратар – легендарны лётчык Марэсьеў.

У 1982 годзе навучэнцы і выкладчыкі ПТВ № 21 прымалі ўдзел у працы Усеаюзнага клуба працоўнай славы «Цаліннік» у Алма-Аце. У складзе групы былі 26 навучэнцаў, сакратар камітэта камсамола Мар'ян Адамавіч Якубовіч, майстар вытворчага навучання Міхаіл Сямёнавіч Субач і выхавацель Лілія Яўгенаўна Будо. Дарэчы, Лілія Яўгенаўна прынесла ў музей дзясяткі каштоўных фотаздымкаў, у тым ліку зробленыя ў Алма-Аце.

Лілія Яўгенаўна ўвогуле заўсёды была душой калектыву. На ўсіх конкурсах мастацкай самадзейнасці прафтэхадукцыі хор ПТВ № 21, у якім яна спявала, займаў толькі першыя месцы ў Беларусі. З ансамблем песні і танца «Спадчына» (мастацкі кіраўнік заслужаны дзеяч БССР І.Ф. Сушко) яна аб'ехала сотні куткоў Беларусі і Савецкага Саюза, выступала ў Германіі, Польшчы, Балгарыі, Італіі і іншых краінах. Аб гэтых падзеях нагадваюць дзясяткі фотаздымкаў, артыкулы ў газетах і часопісах. Непаўторны голас Ліліі Яўгенаўны гучыць і цяпер ў каледжы.

Будынак ПТВ № 21 (фота 1958 г.)

А вось архіўны дакумент, які датуецца 1958 годам: «Спіс майстроў вытворчага навучання тэхнічнага вучылішча № 12». Увогуле, працуючы ў Маладзечанскім

ў намінацыі «Авангард». А потым з'явіліся яшчэ два дзясяткі новых калекцыяў і, безумоўна, узнагароды і прызнанне.

Шмат экспанатаў расказваюць пра спартыўныя дасягненні навучэнцаў. Выкладчыкі фізкультуры і спорту за гады існавання навучальнай установы падрыхтавалі сотні выдатных спартсменаў, не адзін дзясяткаў майстроў спорту (толькі па дзюдо – 10), больш за сотню кандыдатаў у майстры спорту. А кубкаў у калекцыі спартыўных дасягненняў столькі, што можа пазадрасціць любая спартыўная школа ці клуб. Толькі за 2005–2012 гады было заваявана некалькі дзясяткаў кубкаў абласнога і рэспубліканскага значэння. Фактычна кожны месяц нашыя спартсмены вяртаюцца са спаборніцтваў з перамогамі, дыпламамі і кубкамі.

У.М. Бадзеў, сённяшні дырэктар каледжа

дзяржаўным занальным архіве, я знайшла шмат цікавых дакументаў.

Мы ганарымся калекцыяй-мі эксклюзіўнага адзення, выкананага майстрамі і навучэнцамі аддзялення «Швейная вытворчасць і гандлёвая справа» (кіраўнік Ніна Міхайлаўна Руновіч). У каледжы маюцца тры швейныя майстэрні, у тым ліку з праграмным упраўленнем, сучасным абсталяваннем. Менавіта тут нараджаюцца і ствараюцца непаўторныя калекцыі адзення, якія затым дэманструюцца нашым Тэатрам модаў на подыумах абласнога, рэспубліканскага і нават міжнароднага ўзроўняў.

Майстры аддзялення падаравалі музею першую калекцыю, створаную ў 1998 годзе пад назвай «Экалогія». Тры мадэлі з гэтай калекцыі былі ўпершыню паказаны на абласным конкурсе прафесійнага майстэрства швейнікаў у Барысаве і занялі першае месца

Яшчэ адзін цікавы экспанат. Бібліятэкар Таццяна Міхайлаўна Тырышкіна цудам захавала экзэмпляр драмы А.М. Астроўскага «Гроза», выдадзены ў 1950 годзе. Менавіта да гэтай кнігі дакраналіся рукі і першых выкладчыкаў, і першых навучэнцаў.

У калекцыі кнігі і брашураў, выдадзеных нашымі выкладчыкамі і майстрамі, – экзэмпляр кнігі Васіля Васільевіча Іванчанкі «Пячныя работы». Кніга вельмі запатрабаваная і перавыдавалася некалькі разоў. А сам майстар аддаў каледжу больш за 30 гадоў і працягвае плённа працаваць цяпер.

Каб раскажаць пра ўсе рэліквіі будучага музея, не хопіць і некалькіх нумароў газеты. Але спадзяюся, што карэспандэнты «КГ» прыедуць на яго адкрыццё і ўсё пабачаць на свае вочы.

Наталля СЯНЬКО,
выкладчыца
Маладзечанскага
дзяржаўнага
прафесійна-тэхнічнага
каледжа

РАДИОТЕХНИЧЕСКОЕ УЧИЛИЩЕ № 87

ВETERАНЫ ТУ-87

1966-1986 г.г.

20 лет ТУ-87

ТРУД – ДЕЛО ЧЕСТИ, ДОБЛЕСТИ И ГЕРОЙСТВА.

Молодечно

Традыцыі і сучаснасць

«Полацкі сшытак» як нацыянальны брэнд

«Полацкі сшытак» (у лепшых сучасных інтэрпрэтацыях),
Мн., 2012, «БМАgroup»

Пра ўнікальны старадаўні помнік свецкай музыкі Беларусі XVII стагоддзя «Полацкі сшытак», знойдзены нашым вядомым культуралагам Адамам Мальдзісам напачатку 1960-х у сховах Ягелонскай бібліятэкі (Кракаў), шырокая пагалоска па ўсім свеце пайшла ад 1972 года, калі польскі аркестр «Fistulatoreset Tubicinatores Varsovienses» выдаў на ягонаў падставе паўнафарматны LP-альбом «Ріеўні, тасе і радвану». Знаходка прывабіла многіх і ў іншых краінах (украінская спявачка Ніна Матвіенко ды «Ансамбль Давньої Музыки Костянтина Чечені», маскоўскі камерны хор «Виват», шмат нашых ансамбляў, сярод якіх «Cantabile», «Contredance», «Гульня ў дождж»...), але гучную назву «Полацкі сшытак» як брэнд не ўзяў ніхто (за межнікам было не да галавы праслаўляецца нейкім беларусаў, а беларусы нібыта баяліся скінцуць з ног чужыя лапці). І пакуль артысты спрачаліся з журналістамі, хто больш разумее ў гаворках пра сучасны музычны брэнд «Полацкі сшытак» (маўляў, яны й так разабралі яго на кавалкі ў сваіх альбомах), за справу ўзяліся выдаўцы, пусціўшы ў свет аж два выданні пад назвай «Полацкі сшытак» (адно ад фірмы «GlobalCD», другое – ад «БМАgroup»).

У нас у руках апошні з названых праектаў, падрыхтаваны прадзюсарам Арынай Вележ, дзе акурат і адбілася ўся гісторыя вялікага вяртання старадаўняга беларускага шэдэўра, бо ў дадзены CD ўвайшлі найлепшыя старонкі самога шляху асэнсавання гэтага твора, згаданыя ўпершыню ў нашай з Анатолемам Мьяльгум кнізе «Праз рок-прызму» (тут і ансамбль «Цімпан» Уладзіміра Казбанава, былога кіраўніка «Гульні ў дождж», і піянер нашага нэарэнесансу «Cantabile», і знакамтыя на ўвесь свет «Харошкі», Віктар Скорабагатаў, «Classic Avantgarde», і сучасныя медыявал-зоркі «Brevis», «Lituus», «Стары Ольса», Алесь Жура, Віктар Кісцень, і маштабныя калектывы, як хор «Покліч»).

Праграма, як бачым, надзвычай разнастайная, але ж і стварае яна не шаблонны малюнак далёкай эпохі, а маштабнае палатно нашай жывой еўрапейскай старажытнасці, калі й полацкі школьнік мог марыць пра далейшую вучобу ў Празскім ці Падуанскім універсітэтах, і песні адтуль гукалі на замкавых балах Міра,

Крэва ці Нясвіжа (дарэчы, згаданыя «Падваны» – гэта ж і ёсць студэнцкія песенькі з Падуі, прывезеныя адтуль нашымі вундэркіндамі таго часу альбо пісанія тут наўзор тамтэйшых хітоў). Новае выданне «БМАgroup» акурат і прэзентуе ўсю гэтую разнастайнасць нашага музычнага сярэднявечча – творы вакальныя й інструментальныя, ансамблевыя й сольныя.

Выдаўцы пільна працавалі й з навуковай падмацоўкай свайго праекта, прадставіўшы нават пэўныя нюансы тэарэтычных спрэчак аб правамоцнасці самой назвы «Полацкі сшытак», бо гісторыкі давялі публіцы, што Астремечаўскі ўніяцкі трэбнік, адкуль быў «выклеены» старажытны манускрыпт, мог належаць не берасцейскаму Астремечаву, а менавіта Полацкаму. Пра тое сведчаць і пазнейшыя ўладальніцкія надпісы на паперы. Не хаваючы розных поглядаў на праблему рэінкарнацыі шэдэўра, выдаўцы далі маштабныя цытаты з трох розных кніг – «Нарысы гісторыі музычнай культуры Беларусі» Вольгі Дадзімавай (2001), «Cantantibus organis» Уладзіміра Неўдахі (1999) і згаданай «Праз рок-

прызму» (1989), дзе нам з Мьяльгум удалося зафіксаваць гутарку з самім Адамам Мальдзісам.

А ўтарытэтны навуковец даўно марыў пра паўнакроўнае ажыўленне «Полацкага сшытка», не ўсё адразу ўдавалася. Менавіта з дапамогай вялікага Уладзіміра Караткевіча ён здолеў пераканаць спярша музыкаў ансамбля «Cantabile». І хоць канцэрты праходзілі з поспехам, нейкі тормаза адчуваўся заўсёды. Калі праз 10–15 гадоў да справы падключыліся мы з Мьяльгум, прадстаўнікі рок-пакалення, дык на сабе змаглі адчуць халодны подых не толькі ідэалагічных стэрэатыпаў (як піша ў аповесці «Імперскі сіндром»

Кастусь Травень, «прызнаўшы Літоўскую Русь гістарычна раўнапраўнай з Расіяй, мы аўтаматычна мяняем сваю сучаснасць: калі Беларусь забярэ сваю гістарычную спадчыну, што застаецца ім?»), але й звычайнай пасіўнасці заціснутай нацыянальнай эліты: як нудзіўся кіраўнік ансамбля «Гульня ў дождж» Уладзімір Казбанаў («Каму гэта патрэбна? Гэта не актуальна...»), пакуль не адчуў сапраўднага захаплення ўдзячнай публікі на першым жа канцэрце ў сталічным Доме літаратара.

Сёння «Полацкі сшытак» не проста не выклікае ніякіх перасцярогаў і боязі атрымаць па карку за знятыя з музейнага беларуса лапці, а трапіў нават у лік вострапопытавых гандлёвых брэндаў, бы нейкі «Colgate» ці «Panasonic». Не раз на канцэртах найпапулярнага калектыву сучаснай медыявальной пльні «Стары Ольса», які часта сягае ў скарбонку «Полацкага сшытка», даводзілася чуць патрабаванні наведнікаў музычнага шаліка: «А ёсць кружэлка, каб там усе творы былі з «Полацкага сшытка», без дамешкаў?» І вось такі дыск ёсць, дзе культывы твор беларускага сярэднявечча разам асэнсоўваюць лепшыя прадстаўнікі айчыннага медыявалю (і «Стары Ольса», і легендарны «Cantabile», і той жа Казбанаў з сваім новым ансамблем «Цімпан» ды інш.), адкрываючы перад намі рамантычную карціну нашай еўрапейскай мінуўшчыны:

*Гануська-сардэнька,
маё ж ты каханне,
Дай жа мне ручэньку
цераз цалаванне!
Гануська-сардэнька,
паліш маю душу,
Сярод ночы цёмнай
да цябе прысці мушу.*

Гэта з найбольш знакамітага твора «Полацкага сшытка», які на гэтым CD выконвае хор «Покліч», выразна засведчыўшы, што тут вам не песні пра тое, як, паводле іроніі папулярнага барда гарадзенца Віктара Шалкевіча, «цяжэло жылось беларускім сялянам да Кастрычніцкай рэвалюцыі». Гэта красамоўны нацыянальны сюжэт наўзор фільмаў «Фанфан-Цюльпан» або «Анжэліка і кароль».

Як свярджае Біблія, «кожная рэч мае два значэнні». Слушна! Але чамусьці многім здавалася, што менавіта беларусы лёгка паверылі ў адназначнасць свайго лапцюжнага лёсу, у бязродную маладоць свайго краю, лёгка забыліся на вялікія вехі пройдзенага шляху (статут ВКЛ, дынастычныя радаводы, навуковыя дасягненні ў біялогіі, географіі, фізіцы, матэматыцы, касманаўтыцы, сацыяльным уладкаванні). І сам няўхільны рост папулярнасці праектаў кшталту «Полацкі сшытак» даводзіць факт, што людзі на самрэч чакалі іх, бо менавіта яны адпавядаюць нацыянальным поглядам на каштоўнасці жыцця (на аншлаговым прэзентацыйным канцэрце «Полацкага сшытка», які першым зладзіў два месяцы таму гурт «Стары Ольса», нават не ўсім ахвочым хапіла новых кружэлак).

Дадамо, што мастацкая аздоба Вольгі Бадзілоўскай, дзе выкарыстаныя каларытныя малюнакі з старадаўніх беларускіх мініяцюраў, удала завяршае працэс стварэння пераканаўчага вобразу нашай рамантычнай мінуўшчыны.

*Вітаўт
МАРТЫНЕНКА,
музычны крытык*

Ад рэдакцыі. Так сталася, што гэты альбом – апошні вынік працы, які пры жыцці пабачыла вядомы беларускі педагог, культуралаг, прадзюсар Арына Вележ (вядомая таксама як Ползікава, Вячорка). Дадамо, што яна – аўтар артыкулаў па гісторыі беларускай педагогікі, матэматыкі і тэхнікі на беларускіх землях у «Энцыклапедыю гісторыі Беларусі» і «Гісторыю беларускай навукі і тэхнікі», укладальнік 2-томнай «Бібліяграфіі па гісторыі беларускай педагогікі», кансультант музычнага праекта «Гістарычны эпас», кансультант фільма «Старадаўнія музычныя інструменты Беларусі», удзельнік навуковых канферэнцыяў у Расіі, Украіне і Польшчы.

У пачатку 1990-х сп. Арына стаяла ля вытокаў беларускага рыцарскага руху, з арганізаваных ёй першых турніраў у Лошыцкім парку «Лошыцкі фэст» выраслі шэраг рыцарскіх клубаў па ўсёй краіне, яны далі штуршок з'яўленню ў Беларусі фэстаў сярэднявечнай культуры. З яе ініцыятывы ў 2005 годзе прайшоў I Нацыянальны конкурс маладых выканаўцаў старадаўняй музыкі «У гонар каралевы Боны», а ў 2006-м адбыўся другі. Наше выданне раней пісала пра музычныя альбомы, што прадзюсавала А. Вележ: два зборнікі «Легенды Вялікага Княства», «Старажытная зямля», «Постфольк», «Музыка Вялікага Княства Літоўскага», «Беларускі музычны авангард», «Вясковая лірыка», «Спевы Беларусі», «Медыяваль».

А. Вележ можна аднесці да тых, хто ціха робіць вялікую справу, не заўважную на першы погляд. Але з іх сыходам з'яўляецца востра адчуванне, што памерла значная асоба, дзякуючы якой кожны ўзбагаціўся духоўна. Не ў параўнанне з шумнымі асобамі, пра якіх і самі, і іншыя ня мала гавораць, а застаецца пасля іх вобмаль. Пэўна, трэба пры жыцці надаваць належную пашану вартым і годным, а пасля іх сыходу – вывучаць спадчыну, папулярываваць, працягваць пачатае. Тым больш, калі справа тычыцца нашых мінуўшчыны, культуры.

Фота Анатоля МЯЛЬГУЯ

Май

16 – Копаць Юзаф (1762, Пінскі павет – 1827), рэвалюцыянер, падарожнік, мемуарыст, удзельнік паўстання 1794 г. – 250 гадоў з дня нараджэння.

20 – Пушча Язэп (сапр. Іосіф Паўлавіч Плашчынскі; 1902, Мінскі р-н – 1964), паэт, адзін з заснавальнікаў літаратурных аб'яднанняў «Маладняк» і «Узвышша» – 110 гадоў з дня нараджэння.

22 – Уродніч Уладзімір Васільевіч (1942, Столінскі р-н), жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2004) – 70 гадоў з дня нараджэння.

22 – Аладава Алена Васільеўна (1907, Пружаны – 1986), мастацтвазнаўца, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, заслужаны дзеяч культуры Польшчы – 105 гадоў з дня нараджэння.

25 – Беларускі настаўніцкі саюз (Вільня, 1907), грамадская ініцыятыва, вынік працы першага з'езда настаўнікаў Беларусі – 105 гадоў з часу заснавання.

27 – Сабалеўскі Анатоль Вікенцьевіч (1932–2012), тэатразнаўца, крытык, літаратуразнаўца, прэзаіт, педагог – 80 гадоў з дня нараджэння.

28 – Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь (Мінск; 1927) – 85 гадоў з часу заснавання.

28 – «Беларуская капэла» (Мінск, 1992), творчы калектыў у складзе Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь (кіраўнік Віктар Скоробагатаў) – 20 гадоў з часу стварэння.

30 – Сялянскі пазямельны банк (Віцебск, 1882), адзін з першых пазямельных банкаў у Беларусі – 130 гадоў з часу заснавання.

30 – Кіпель Вітаўт Яўхімавіч (1927), гісторык, літаратуразнаўца, бібліяграф, публіцыст, грамадскі дзеяч эміграцыі, адзін са стваральнікаў Беларускага інстытута навукі і мастацтва (БІНІМ; ЗША) – 85 гадоў з дня нараджэння.

Іголка – нібыта сярброўка...

Вышыўкай Ганна захапілася яшчэ з маленства. Калі ёй споўнілася дзесяць гадоў, маці асцярожна ўклала ў яе маленькую ручку голку з каляровай ніткаю ды паказала, як трэба акуратна рабіць гэтую нялёгкую справу. Пачынала вышываць прасценькія ўзоры ды кветачкі, а потым – больш складаныя элементы.

Ганна Гаўрылаўна – былая выхаванка дзіцячага садка. Цяпер яна не працуе там, але ніколі не сядзіць на лаўцы, пасвяточнаму склаўшы рукі. У гэтай ветлівай жанчыны мноства

цікавых захапленняў: вышыўка, папераляцённе, вырабы дзіцячых цацак ды шмат чаго іншага.

Варта адзначыць, што Г. Дзіхцярэнка яшчэ кіруе гуртком «Майстрых», які ўваходзіць у склад народнага клуба «Праметэй» (кіраўнік Лідзія Елава). Дарэчы, абедзве яе дачушкі Тамара і Алена, таксама захапляюцца вышываннем. Многія рэчы ўпрыгожылі іх кватэры, стварылі чароўную і непаўторную атмасферу.

Сёння вырабы майстрых дэманструюцца на розных га-

радскіх мерапрыемствах, яны заварожваюць сваёй дасканаласцю, арыгінальнасцю. Асабліва запамінаюцца абразы святых, што ўмела вышытыя каляровымі ніткамі на звычайным палатне.

А вось пра папераляцённе Ганна Гаўрылаўна даведалася з інтэрнэту (дачка паказала, як трэба рабіць прыгожыя вырабы са звычайных старых газэтаў). Паспрабавала – і ўсё як след атрымалася. Цяпер майстрыха дзеліцца набыткамі з іншымі жанчынамі, якія старанна пераймаюць яе багаты вопыт.

Ганна МІКАЛАЕВА
На фота аўтара: Ганна Гаўрылаўна ДЗІХЦЯРЭНКА

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

МАЛАДЗЕЧНА (Заканчэнне артыкула.) У інвентары 1651 года з пратакольнай дакладнасцю апісаны ўжо не толькі сам замак, які тады ўзводзіўся на месцы старога, але і кожная вулачка Маладзечна, яе левы і правы бакі. Да ранейшых назваў вуліцаў дадалася яшчэ адна – Хажоўская. У адрозненне ад ранейшага інвентару тут запісаныя павіннасці гараджанаў.

У XVII–XVIII стст. Маладзечна стала гандлёва-рамесніцкім цэнтрам. 14 лістапада 1740 г. кароль Рэчы Паспалітай Аўгуст III даў прывілей на што-

тыднёвае правядзенне двух рынкаў (у нядзелю і пятніцу), а таксама двух кірмашоў – вясной і восенню. Новы прывілей Аўгуста III Маладзечна атрымала 27 верасня 1757 г. на штогадовыя чатырохтыднёвыя кірмашы.

Пад час Паўночнай вайны 1700–1721 гг. захопленая шведскімі войскамі (1708). З 1793 г. у выніку 2-га падзелу Рэчы Паспалітай – у складзе Расійскай імперыі, цэнтр воласці Вілейскага павета Менскай губерні. Жыхары горада ўдзельнічалі ў паўстаннях 1830–1831 і 1863–1864 гг.

У 1873 г. праз Маладзечна пракладзеная Лібава-Роменская чыгунка, што са-

дзейнічала ператварэнню невялікага мястэчка ў буйны чыгуначны вузел. У 1864 г. адкрытая настаўніцкая семінарыя. Напрыканцы XIX ст. цэнтр воласці, меў 648 жыхароў, 85 двароў, 3 царквы, паштовую станцыю, пиваварню, 18 крамаў, штотыднёвы кірмаш. Напачатку XX ст. – 2 393 жыхары, 6 прадпрыемстваў. У 1907 г. змураваны чыгуначны вакзал. У 1921–1939 гг. – у складзе Польшчы, з 1929 г. – горад, цэнтр павета ў Віленскім ваяводстве. З 1939 г. – у складзе БССР, з 1940 г. – цэнтр Маладзечанскага раёна Вілейскай вобласці. Меў 3 бібліятэкі, 2 клубы.

У гады Вялікай Айчыннай вайны акупанты стварылі тут лагер смерці («Шталаг 342» у паўночна-ўсходняй частцы горада) і знішчылі 34 718 ваеннапалонных і мірных жыхароў. Горад вызвалены 5 ліпеня 1944 г. войскамі 3-га Беларускага фронту пад камандаваннем генерала арміі І. Чарняхоўскага. З 1944 г. па 1960 г. – цэнтр Маладзечанскай вобласці; насельніцтва горада ў 1959 г. 26 300 жыхароў. У 1960 г. Маладзечаншчына адышла Мінскай вобласці.

На сёння ў Маладзечне 14 сярэдніх школ, мастацкая школа, 6 вучылішчаў (у т.л. медыцынскае і музычнае), політэхнічны каледж, гандлёва-эканамічны каледж, 4 публічныя бібліятэкі. Працуюць Мінскі абласны краязнаўчы музей, Мінскі абласны драматычны тэатр, Мінскі абласны тэатр лялек «Батлейка». У горадзе штогод праводзіцца больш за 30 культур-

ных мерапрыемстваў (сярод якіх рэспубліканскі тэатральны фестываль «Маладзечанская сакавіца» і Маладзечанскі фестываль беларускай песні і паэзіі, які праходзіць з 1993 г.). Выпускаецца гісторыка-краязнаўчы і літаратурна-мастацкі часопіс «Куфэрак Віленшчыны» (рэдагуе краязнаўца і бібліяфіл Міхась Казлоўскі). У 1950 г. пры гарадскім Доме культуры створаны Маладзечанскі народны тэатр (з 1962 г. мае званне народнага).

Захаваліся Свята-Пакроўская царква – помнік архітэктуры рэтраспектыўна-рускага стылю (1867), будынак настаўніцкай семінарыі (1762), будынак чыгуначнага вакзала (1907), а таксама касцёл святога Юзафа, пабудаваны ў 1993–1997 гг. на месцы касцёла трынітарыяў (1758).

Насельніцтва ў 2004 г. – 98 384 чалавек; у 2006 г. – 98 514 чалавек; 1 студзеня 2007 г. – 104 021 чалавек; 1 кастрычніка 2007 г. – 101 300 чалавек; 2008 г. – 98 415 чалавек; 1 студзеня 2009 г. – 97 600 чалавек.

Свята-Пакроўская царква

MOŁODECZNO. Dworzec kolejowy.